

A Historical Analysis of the Evolution of Legal Mechanisms for the Preservation of Peace, with Emphasis on the Procedures and Implications of the Gaza Case (2020–2026)

Mohsen Omidianfar PhD Student, Department of Public International Law, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran. mohsen.omidianfar@iau.ir

Abdolmohammad Afroogh Corresponding Author, Department of International Law, Dashtestan Branch, Islamic Azad University, Dashtestan, Bushehr, Iran ablolmohammad.afroogh@iau.ac.ir

Abbas Barzegarzadeh Department of International Law, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran abbasbarzegar@iau.ac.ir

Article Info

Article Type:
Reserch Article

Date received:
2025/3/14

Date approved:
2025/ 09/22

ABSTRACT

The rapid evolution of international relations over the past decade has fundamentally challenged the functionality of legal mechanisms for maintaining peace. The aim of this article is to examine the historical transformation of these mechanisms within the international legal order, focusing on the legal procedures and consequences of the Gaza crisis between 2020 and 2026. The research employs an analytical–descriptive approach using documentary and legal content analysis methods. Data were gathered from official UN documents, humanitarian organization reports, and academic sources, and analyzed through an institutional–functional transformation framework. Findings reveal that the Gaza crisis triggered a functional shift in peacekeeping mechanisms: while weakening the centralized decision-making efficiency of the Security Council, it strengthened the role of judicial institutions, international monitoring, and global public opinion as non-binding yet influential tools. Moreover, the international peace maintenance system has transitioned from a state-centric toward a multi-layered, multi-actor model. The study concludes that the Gaza crisis acted as a normative catalyst, exposing the gap between norms and implementation, and highlighting the need for structural reform, institutional coordination, and effective enforcement mechanisms. The future of the international peacekeeping system thus depends on simultaneous structural and functional transformation

Cite this Article: Omidian Far, M., Afroogh, A. and Barzegarzadeh, A. (2025). A Historical Analysis of the Evolution of Legal Mechanisms for the Preservation of Peace, with Emphasis on the Procedures and Implications of the Gaza Case (2020–2026). *International Relations Researches*, 15(2), 329–356. doi: 10.22034/irr.2026.580270.2846.

© Author(s)

Publisher: Iranian Association of International Studies

DOI: 10.22034/irr.2026.580270.2846

Introduction

The historical evolution of legal mechanisms for maintaining peace in the international system has consistently been shaped by a persistent tension between “norms” and “power.” On the one hand, international law—grounded in the prohibition of the use of force, the obligation to settle disputes peacefully, the protection of civilians, and the principle of accountability—claims the capacity to regulate the conduct of states and other actors in times of crisis. On the other hand, the institutional architecture of collective security and the political arrangements underpinning it often constrain, redirect, or selectively activate those norms. Within this broader landscape, the Gaza crisis between 2020 and 2026 stands out as one of the most complex and protracted arenas of contemporary conflict, functioning as a “legal mirror” in which both the capacities and shortcomings of peace-maintenance mechanisms have been revealed with unusual clarity. The continuity of the crisis over time, its severe humanitarian impact, and the multiplicity of actors involved—states, non-state armed groups, international organizations, humanitarian agencies, and transnational civil society—have challenged the conventional understanding of peace maintenance as a primarily centralized process driven by the UN Security Council or traditional peacekeeping operations. Instead, Gaza has increasingly demonstrated that peace maintenance operates as a multi-level set of arrangements ranging from norm production and legal interpretation to documentation, monitoring, accountability initiatives, and hybrid political–legal forms of pressure. In this sense, Gaza has become a setting in which the traditional boundaries between international humanitarian law, international human rights law, international criminal law, and collective security practices are continually intertwined and re-articulated. From this perspective, the core issue is not merely “which rules apply,” but rather which institutions interpret and operationalize those rules, what patterns of practice emerge in implementation, and what long-term consequences follow for the future of the legal order of peace maintenance—particularly where the gap between global normative expectations and the enforcement capacity of classical institutions becomes structurally visible. Accordingly, this article—entitled “Revisiting the Historical Transformation of Legal Mechanisms for Maintaining Peace with Emphasis on the Practices and Consequences of the Gaza Case (2020–2026)” —examines how the Gaza crisis has acted as a catalyst for functional and institutional change, and how practices ranging from resolutions and interpretive statements to fact-finding, judicial engagement, and global public mobilization have gradually reshaped the horizon of how international peace maintenance is understood and potentially reorganized. The central question, therefore, is what transformations legal peace-maintenance mechanisms have experienced in responding to the Gaza crisis, and what implications the resulting practices generate for the future of the international legal system of peace maintenance—an inquiry requiring simultaneous attention to historical trajectories, institutional structures,

operational practices, and the relationship between legal legitimacy and practical effectiveness.

Methodology

This research is basic–analytical in purpose and descriptive–analytical in design. It employs documentary research and legal content analysis to explain the transformation of legal peace-maintenance mechanisms in relation to the Gaza crisis. A corpus of textual materials—including institutional documents and practices (such as decisions, positions, and legal framings by relevant bodies), monitoring and fact-finding reports, academic studies, and literature on the evolving concept of peace and human security—was collected and subjected to conceptual coding. The analytical strategy rested on two complementary axes: (1) historical–institutional analysis to trace shifts and redistributions of functions between classical mechanisms and complementary or alternative channels; and (2) practice-oriented analysis to identify recurring patterns in legal engagement with the crisis (including documentation techniques, normative pressure, accountability framing, and reliance on non-binding instruments). Analytical robustness was enhanced through cross-comparison of extracted themes and consistency checks across categories. Ultimately, the study’s explanatory framework links structural constraints of political decision-making with the normative and judicial dynamics that shape how peace-maintenance law is articulated and mobilized..

Theoretical Framework

The Gaza crisis (2020–2026) generated a significant “functional transformation” in legal mechanisms for maintaining peace—one that occurred less through explicit amendments to Charter-based rules or the creation of entirely new institutions than through altered patterns of use and intensified interaction among existing mechanisms. The first level of change lies in the exposure of limitations within the classical collective security model centered on the UN Security Council. Under conditions of political polarization, the Council often fails to produce effective binding outcomes at key moments, which in turn activates alternative institutional pathways to compensate for decision-making paralysis. The second level involves the growing salience of “non-binding yet influential tools,” including representative-body resolutions, emergency sessions, interpretive statements, and monitoring mechanisms that operate not through coercion but through shaping normative expectations, raising reputational costs, and generating legal evidence. The third level is the gradual strengthening of judicial and quasi-judicial dimensions in the broader configuration of peace maintenance, as issues of individual criminal responsibility, accountability for serious violations, and possibilities of legal proceedings become increasingly integrated into the language through which peace is framed and pursued. The fourth level concerns a shift in the perceived “object” of

peace maintenance: peace is no longer treated merely as the cessation of hostilities, but is increasingly connected in practice to civilian protection, humanitarian access, prevention of mass harm, and human rights imperatives—thereby positioning human rights and humanitarian mechanisms as active components alongside security-centered tools. The findings further show that the Gaza crisis has accelerated the multi-actor character of peace-maintenance processes, reduced the exclusivity of state-driven agendas and amplifying the influence of international bodies, civil society networks, media ecosystems, and emerging documentation technologies in shaping legal practices. Yet a structural consequence emerges as well: as normative and monitoring instruments expand, the absence of strengthened enforcement pathways increases the risk of “normative density without corresponding practical impact,” potentially undermining confidence in the overall peace-maintenance system. The Gaza case thus reflects both legal dynamism and enduring implementation constraints, illustrating the international system’s difficulty in translating humanitarian norms into effective outcomes under conditions of institutional blockage.

Discussion

The results suggest that Gaza represents not merely an instance of institutional ineffectiveness but a turning point in the logic of change within the legal mechanisms of peace maintenance. In this crisis, peace-maintenance instruments were forced to operate amid simultaneously heightened normative pressure—from public opinion and human rights actors—and intensified structural constraints on binding political decision-making. This conjunction of “pressure to act” and “inability to compel” produced strategic adaptation: rather than relying exclusively on classical tools, the system moved toward a composite approach combining norm-setting, monitoring, judicial engagement, and political–legal diplomacy. This can be interpreted as a shift from “peace as a decision” to “peace as a process,” where each legal act—even when non-binding—may function as part of an architecture of pressure, legitimacy production, and future accountability. Such a shift carries important implications for collective security: it becomes less a singular unified response to threats to peace and more a set of coordinated actions aimed at constraining violence, reducing human harm, and raising the long-term costs of violations. However, this adaptation does not automatically guarantee effectiveness and may generate new paradoxes. One is the “inflation of soft instruments” alongside the “poverty of hard instruments,” meaning that the accumulation of reports, statements, condemnations, and monitoring processes—if not linked to actions capable of altering behavior—may gradually lose deterrent force and become repetitive and predictable. A second paradox is the tension between legal logic and political logic: as accountability and civilian protection gain prominence, political resistance by influential actors may

increase, thereby weakening enforcement pathways. Gaza thus demonstrates that norms can be “resistance-generating” as much as legitimacy-producing, intensifying struggles over interpretation and implementation. The future of peace-maintenance mechanisms depends on the system’s ability to manage this tension: can institutional arrangements be designed such that, even without full consensus, minimal enforceable measures for immediate civilian protection and crisis de-escalation can be activated? Moreover, while the multi-actor nature of peace maintenance creates new capacities, it also raises the risk of fragmentation and incoherence. If institutions pursue separate narratives and agendas, the outcome may be “multiplicity of action without unity of effect.” Therefore, the central claim of this discussion is that the legal transformation observed in Gaza becomes sustainable only if it is connected to coordination mechanisms, shared standards, and implementable pathways; otherwise, the system may become normatively richer yet operationally more fragile..

Conclusion

The study concludes that legal mechanisms for maintaining peace, in responding to the Gaza crisis (2020–2026), underwent three major transformations: a shift in institutional centrality, a shift in the logic of instruments, and a shift in the functional definition of peace. First, regarding institutional centrality, while the UN Security Council retains privileged legal authority, the Gaza crisis in practice highlighted complementary and alternative channels and pushed the system toward polycentricity. This polycentricity does not entail a full transfer of authority away from classical institutions but rather a redistribution of functions, where some bodies increasingly generate meaning and legitimacy, others develop documentation and monitoring, and still others activate accountability pathways. Second, in terms of instruments, peace maintenance has increasingly moved from hard, binding tools toward a combined repertoire of soft, norm-producing, and judicial mechanisms. Although such tools may not deliver immediate results, they can cumulatively increase the costs of violations, shape dominant legal narratives, and build foundations for future accountability. Yet if this shift is not accompanied by stronger enforcement, it may normalize the gap between rhetoric and practice, producing a condition in which the international community is normatively active but practically unable to interrupt cycles of violence. Third, the Gaza crisis demonstrates that peace has become a more interdisciplinary concept: no longer merely a security objective, peace is increasingly understood as an outcome shaped by humanitarian protection, access, accountability, and constraints on civilian harm. This redefinition elevates the role of human rights, humanitarian law, and international criminal law within peace-maintenance discourse and practice, expanding success metrics from “ending conflict” to “reducing human suffering and ensuring minimum protective standards.” Consequently, the legal implications of Gaza-related practices for the future peace-

maintenance system can be summarized as follows: (1) the legitimacy of civilian-protection demands has strengthened and expectations of accountability have risen; (2) new pathways of normative and judicial pressure have emerged that may contribute over time to standardizing conduct and limiting practical impunity; and (3) the risk of eroding confidence in formal institutions increases if implementation deadlocks persist. The future of the legal order of peace maintenance therefore hinges on converting normative dynamism into institutional and enforcement reforms—enhancing coordination, reducing the capacity for total blockage in vital decisions, designing phased and implementable tools for immediate civilian protection, and forging effective links between documentation and accountability. Ultimately, Gaza shows that the peace-maintenance system is changing, but the transformation remains incomplete; without structural and enforcement reforms, change may remain discursive, whereas if the lessons of Gaza lead to an effective redesign of mechanisms, the crisis may mark a transition from “symbolic peace maintenance” to “implementable peace maintenance.”

Keywords: Gaza Crisis; Peace; Historical Transformation; Legal Mechanisms; Peacekeeping; Practices and Consequences

واکاوی تحول تاریخی سازوکارهای حقوقی حفظ صلح

با تأکید بر رویه‌ها و پیامدهای قضیه غزه (۲۰۲۰-۲۰۲۶)

محسن امیدیان فر دانشجوی دکتری، گروه حقوق بین‌الملل عمومی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران.

mohsen.omidianfar@iau.ir

عبدالمحمد افروغ نویسنده مسئول، گروه حقوق بین‌الملل، واحد دشتستان، دانشگاه آزاد اسلامی، دشتستان، بوشهر، ایران

ablolmohammad.afroogh@iau.ac.ir

عباس بزرگزاده گروه حقوق بین‌الملل، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران abbasbarzegar@iau.ac.ir

در باره مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	تحولات پرشتاب روابط بین‌الملل در دهه اخیر، کارکرد سازوکارهای حقوقی حفظ صلح را با چالش‌های اساسی روبه‌رو ساخته است. هدف مقاله حاضر واکاوی تحول تاریخی این سازوکارها در نظام بین‌الملل با تأکید بر رویه‌ها و پیامدهای حقوقی بحران غزه در بازه زمانی ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۶ است. پژوهش با رویکرد تحلیلی-توصیفی و با بهره‌گیری از روش اسنادی و تحلیل محتوای حقوقی انجام شده است. داده‌های تحقیق از اسناد رسمی سازمان ملل، گزارش‌های نهادهای بشردوستانه و منابع علمی استخراج و در چارچوب نظری تحول نهادی و کارکردی تحلیل گردید. یافته‌ها نشان داد که بحران غزه باعث تغییر کارکردی در سازوکارهای حفظ صلح شده و ضمن تضعیف کارایی نظام تصمیم‌گیری متمرکز در شورای امنیت، موجب تقویت نقش نهادهای قضایی، گزارشگری بین‌المللی، و افکار عمومی به‌عنوان ابزارهای غیرالزام‌آور اما اثرگذار گردیده است. همچنین، نظام حقوقی حفظ صلح از الگوی دولت‌محور به‌سوی الگوی چندلایه و چندکنشگر حرکت کرده است. نتیجه‌گیری حاکی از آن است که بحران غزه به‌مثابه یک کاتالیزور هنجاری، شکاف میان قواعد و اجرا را آشکار کرده و ضرورت بازنگری در ساختار، هماهنگی میان نهادها و ارتقای ضمانت اجرایی را برجسته ساخته است. بدین ترتیب، آینده نظام حفظ صلح بین‌المللی در گرو تحول ساختاری و کارکردی توأمان خواهد بود.
کلیدواژه‌ها: قضیه غزه، تحول تاریخی، سازوکارهای حقوقی، حفظ صلح، رویه‌ها و پیامدها	
تاریخچه مقاله تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۶/۳۱	

استناد به این مقاله: امیدیان فر، محسن، افروغ، عبدالمحمد و بزرگزاده، عباس. (۱۴۰۴). واکاوی تحول تاریخی سازوکارهای حقوقی حفظ

صلح با تأکید بر رویه‌ها و پیامدهای قضیه غزه (۲۰۲۰-۲۰۲۶). پژوهش‌های روابط بین‌الملل، ۱۵(۲)، ۳۲۹-۳۵۶. doi:

10.22034/irr.2026.580270.2846

© نویسنده(گان)

ناشر: انجمن ایرانی روابط بین‌الملل

حفظ صلح و امنیت بین‌المللی از بنیادین‌ترین اهداف نظام حقوق بین‌الملل معاصر به شمار می‌رود؛ هدفی که پس از تجربه ویرانگر دو جنگ جهانی و با تأسیس سازمان ملل متحد در قالب یک نظم حقوقی نهادمند صورت‌بندی شد. منشور ملل متحد با قرار دادن اصل منع توسل به زور در مرکز ساختار هنجاری خود، کوشید تا از طریق سازوکارهایی چون امنیت جمعی، حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات، اقدامات شورای امنیت و توسعه همکاری‌های بین‌المللی، از تکرار فجایع گسترده جلوگیری کند. در پرتو این چارچوب، مجموعه‌ای از ابزارهای حقوقی و نهادی برای پیشگیری، مدیریت و خاتمه مخاصمات شکل گرفت که از میانجیگری و دیپلماسی پیشگیرانه گرفته تا تحریم‌ها، عملیات‌های حافظ صلح و رسیدگی‌های قضایی در دیوان‌های بین‌المللی را در بر می‌گیرد. با این حال، تحولات چند دهه اخیر نشان داده است که پیچیده‌تر شدن ماهیت منازعات، ظهور بازیگران غیردولتی، گسترش جنگ‌های نامتقارن و درهم‌تنیدگی بحران‌های انسانی با رقابت‌های ژئوپلیتیکی، کارآمدی این سازوکارها را با چالش‌های اساسی مواجه ساخته است. در چنین بستری، مناقشه غزه به‌ویژه در بازه زمانی ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۶ به یکی از مهم‌ترین میدان‌های آزمون برای سنجش ظرفیت‌های واقعی نظام حقوقی بین‌المللی در حوزه حفظ صلح تبدیل شده است. این بحران نه تنها ابعاد نظامی و امنیتی گسترده‌ای داشته، بلکه با طرح ادعاهای جدی درباره نقض حقوق بشر و حقوق بشردوستانه، نقش نهادهای بین‌المللی در پاسخگویی، پیشگیری و تضمین حمایت از غیرنظامیان را در معرض ارزیابی قرار داده است. از این منظر، غزه صرفاً یک بحران منطقه‌ای نیست، بلکه صحنه‌ای است که در آن تعارض میان هنجارهای تثبیت‌شده حقوق بین‌الملل و واقعیت‌های قدرت در نظام جهانی به‌روشنی آشکار می‌شود.

با وجود توسعه تدریجی قواعد و نهادهای حقوقی در حوزه حفظ صلح، تجربه‌های عملی نشان می‌دهد که فاصله‌ای معنادار میان ظرفیت‌های هنجاری نظام بین‌الملل و امکان تحقق مؤثر آنها در میدان عمل وجود دارد. شورای امنیت به‌عنوان رکن اصلی مسئول حفظ صلح و امنیت بین‌المللی، از اختیارات گسترده‌ای برای اتخاذ تدابیر الزام‌آور برخوردار است، اما ساختار تصمیم‌گیری آن و وابستگی به اراده سیاسی قدرت‌های بزرگ، در بسیاری از موارد به بن‌بست یا واکنش‌های حداقلی انجامیده است. هم‌زمان، مجمع عمومی، شورای حقوق بشر و نهادهای قضایی بین‌المللی تلاش کرده‌اند از طریق قطعنامه‌ها، کمیسیون‌های حقیقت‌یاب و رسیدگی‌های قضایی، خلأهای ناشی از ناکارآمدی سیاسی را تا حدی جبران کنند؛ با این حال، پرسش اساسی همچنان باقی است که این اقدامات تا چه اندازه

توانسته‌اند به مهار خشونت، تضمین پاسخگویی و بازسازی اعتماد به نظام حقوقی بین‌المللی کمک کنند. بحران غزه در سال‌های اخیر نمونه‌ای برجسته از این وضعیت دوگانه است: از یک سو، حجم گسترده واکنش‌های حقوقی، گزارش‌های تخصصی و طرح دعاوی بین‌المللی نشان‌دهنده فعال بودن سازوکارهای موجود است؛ از سوی دیگر، تداوم درگیری‌ها و پیامدهای انسانی آن، کارآمدی عملی این سازوکارها را زیر سؤال می‌برد. افزون بر این، چالش‌هایی همچون تفسیر و اجرای اصول بنیادین حقوق بشر دوستانه از جمله اصل تفکیک، تناسب و ضرورت نظامی، به موضوع مناقشه‌های حقوقی گسترده تبدیل شده و بر پیچیدگی ارزیابی عملکرد نظام بین‌الملل افزوده است. بدین ترتیب، مسئله اصلی نه صرفاً وجود یا فقدان قواعد حقوقی، بلکه نحوه تفسیر، اجرا و تضمین اجرای آنها در شرایطی است که ملاحظات سیاسی، امنیتی و ژئوپلیتیکی به شدت بر فرآیندهای تصمیم‌گیری سایه افکنده‌اند.

تحولات چند سال اخیر در مناقشه غزه همچنین نشان داده است که بحران‌های منطقه‌ای می‌توانند به سرعت به چالشی ساختاری برای کل نظم حقوقی بین‌المللی تبدیل شوند. نحوه واکنش نهادهایی مانند شورای امنیت، مجمع عمومی، دیوان بین‌المللی دادگستری، دیوان کیفری بین‌المللی و سایر سازوکارهای حقوق بشری، نه تنها بر سرنوشت یک بحران خاص بلکه بر شکل‌گیری رویه‌های آینده در حوزه حفظ صلح تأثیرگذار است. در واقع، هر تصمیم، قطعنامه یا رأی قضایی در چنین بسترهایی می‌تواند به تثبیت، تعدیل یا حتی بازتعریف مفاهیم بنیادینی چون مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها، حدود استفاده مشروع از زور، حمایت از غیرنظامیان و اصل پاسخگویی بینجامد. از این رو، واکاوی تاریخی تحول سازوکارهای حقوقی حفظ صلح و پیوند دادن آن با مطالعه موردی بحران غزه، امکانی برای درک عمیق‌تر تعامل میان هنجار و قدرت در نظام جهانی فراهم می‌سازد. مقاله حاضر با اتخاذ رویکردی تاریخی — تحلیلی، می‌کوشد نشان دهد که سازوکارهای حقوقی حفظ صلح در مواجهه با بحران غزه در بازه زمانی ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۶ چه تحولاتی را تجربه کرده‌اند و رویه‌های شکل گرفته در این فرآیند چه پیامدهایی برای آینده نظام حقوقی بین‌المللی به همراه داشته است. تمرکز بر این بازه زمانی، امکان بررسی تحولات جدید و کمتر مطالعه‌شده را فراهم می‌کند و زمینه‌ای برای ارزیابی انتقادی ظرفیت‌ها و محدودیت‌های ساختار موجود ارائه می‌دهد. بر این اساس، پژوهش حاضر در پی پاسخ به این پرسش است که آیا تجربه غزه به تقویت و بازتعریف سازوکارهای حقوقی حفظ صلح انجامیده یا برعکس، کاستی‌های ساختاری این نظام را آشکارتر ساخته است؛ و در هر دو صورت، این تجربه چه

درس‌هایی برای اصلاح و کارآمدسازی آینده نظام حقوق بین‌الملل در مواجهه با بحران‌های مشابه در بر دارد.

۱. پیشینه پژوهش

مطالعه پیشینه پژوهش در حوزه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی نشان می‌دهد که این موضوع همواره در کانون توجه پژوهشگران حقوق بین‌الملل و روابط بین‌الملل قرار داشته است. به‌ویژه در ارتباط با بحران فلسطین و غزه، تحقیقات متعددی به بررسی ابعاد حقوقی، سیاسی و ژئوپلیتیکی این مناقشه پرداخته‌اند که تحلیل آن‌ها می‌تواند بستر مناسبی برای تبیین جایگاه و نوآوری پژوهش حاضر فراهم آورد.

در میان پژوهش‌های داخلی، قلندری و سبحانی (۲۰۲۵) در پژوهش «سپر انسانی و چالش‌های پیش‌رو» بررسی کردند که چگونه اسرائیل با استناد به مفهوم سپر انسانی، اصول بنیادین حقوق بشردوستانه را نقض کرده و حملات آن فاقد تناسب و تفکیک بوده است. نتایج نشان داد که استفاده ابزاری از این ادعا، مشروعیت‌زدایی از حمایت بین‌المللی از غیرنظامیان را در پی داشته و جمع‌بندی پژوهش بر ضرورت تدوین سازوکارهای نظارتی مؤثرتر تأکید می‌کند. درج (۲۰۲۵) در پژوهش «تضعیف بازدارندگی اسرائیل پس از جنگ ۲۰۲۳» نتیجه گرفت که جنگ اخیر موجب کاهش توان بازدارندگی اسرائیل و تغییر موازنه امنیتی منطقه شده است. وی در جمع‌بندی یادآور شد که استمرار بی‌ثباتی در غزه نیازمند بازنگری در رویکردهای امنیتی و سیاسی بازیگران منطقه‌ای است. چکوسکفی (۲۰۲۵) در تحقیق «اقتصاد سیاسی غزه و حذف تدریجی یک سرزمین» نشان دادند که فشارهای اقتصادی، محاصره و منافع سرمایه‌داری جهانی در شکل‌دهی به وضعیت کنونی غزه نقشی تعیین‌کننده داشته است. آنان نتیجه گرفتند که بحران غزه نه‌فقط سیاسی بلکه محصول ساختارهای اقتصادی جهانی است و راه‌حل آن نیازمند تغییرات ساختاری در نظام اقتصاد بین‌الملل است. متین اطهر (۲۰۲۴) در مقاله «تحلیل حقوقی مخاصمه ۲۰۲۳ اسرائیل و حماس» با تمرکز بر اصول تفکیک و تناسب نشان دادند که حملات اسرائیل با نقض فاحش قواعد جنگ، به‌ویژه در مناطق پرجمعیت، همراه بوده است. جمع‌بندی مقاله بیان می‌کند که نبود ضمانت اجرا در حقوق بشردوستانه بین‌المللی از عوامل تداوم تخلفات شدید است. هاشم خانلو (۲۰۲۴) در پژوهش «بازنمایی جنگ غزه در رسانه‌های ایتالیا» دریافتند که رسانه‌های جریان اصلی این کشور عمدتاً روایت امنیت‌محور و متمایل به توجیه اقدامات اسرائیل ارائه کرده‌اند. این مطالعه نتیجه می‌گیرد که الگوهای گفتمانی رسانه‌ها نقش جدی در شکل‌دهی افکار عمومی درباره

بحران غزه دارند. در نهایت، احمدی نژاد و همکاران (۲۰۲۰) در مقاله «تحول مفهوم اشغال در غزه» تحلیل کردند که کنترل غیرمستقیم اسرائیل مصداقی از اشغال مدرن است که با سازوکارهای کلاسیک حقوق اشغال تطابق کامل ندارد. جمع‌بندی آنها تأکید دارد که حقوق بین‌الملل در برابر اشکال نوظهور اشغال به بازنگری مفهومی و هنجاری نیازمند است.

در عرصه پژوهش‌های خارجی، بگوندین و همکاران (۲۰۲۶) در مقاله «بازاندیشی رئال‌پولیتیک در سازمان ملل» نشان دادند که دیپلماسی اصول‌محور می‌تواند جایگزین رویکرد قدرت‌محور در تصمیم‌گیری‌های شورای امنیت شود. نتایج مقاله بیان می‌کند که تقویت هنجارهای حقوقی، امکان اثربخشی بیشتر سازوکارهای حفظ صلح را فراهم می‌سازد و جمع‌بندی تحقیق تأکید دارد که اصلاحات ساختاری بدون تغییر در منطق تصمیم‌گیری ممکن نیست. یلدریم (۲۰۲۵) در پژوهش «غزه و آزمون کنوانسیون نسل‌کشی» نتیجه گرفت که ادعاهای مربوط به نسل‌کشی در غزه، ظرفیت‌های حقوقی کنونی کنوانسیون را با چالش جدی مواجه کرده است. وی در پایان تأکید کرد که رویه‌های دادگاه‌های بین‌المللی هنوز توان کافی برای پاسخ‌دهی سریع به نقض‌های گسترده را ندارند. کوپس و همکاران (۲۰۲۵) در کتاب مرجع «Oxford Handbook of Peacekeeping» تحول تاریخی عملیات‌های حفظ صلح را تحلیل کردند و دریافتند که الگوهای سنتی صلح‌بانی دیگر کارآمد نیستند. آنان نتیجه گرفتند که حفظ صلح در دوران جدید نیازمند ترکیب سازوکارهای سیاسی، امنیتی و حقوقی است. دورما و همکاران (۲۰۲۳) در مطالعه «چالش‌های سیاسی عملیات‌های حفظ صلح» نشان دادند که محدودیت‌های سیاسی، اختلاف میان قدرت‌های بزرگ و کاهش مشروعیت سازمان ملل باعث ناکارآمدی مأموریت‌های صلح شده است. جمع‌بندی پژوهش بیان می‌کند که بحران‌های جدید مانند غزه قربانی همین محدودیت‌های ساختاری‌اند. زیلا و کسین (۲۰۲۳) در مقاله «اصلاحات نهادی در سازمان ملل و آینده صلح‌بانی» نتیجه گرفتند که نوسازی ساختار سازمان ملل، به‌ویژه در حوزه ظرفیت‌سازی و پاسخ‌دهی سریع، برای جلوگیری از فجایع انسانی ضروری است. آنان جمع‌بندی کردند که فقدان این اصلاحات موجب کاهش شدید اعتماد جهانی به سازوکارهای حفظ صلح شده است. بلامی و همکاران (۲۰۲۱) در تحقیق «حفاظت از غیرنظامیان در عملیات‌های صلح» نشان دادند که حضور نیروهای صلح، در صورت حمایت سیاسی کافی، می‌تواند به‌طور چشمگیری تلفات غیرنظامیان را کاهش دهد. آنان نتیجه گرفتند که مشکلات عملیاتی و فقدان اراده سیاسی دو عامل اصلی ناکامی مأموریت‌های صلح در موارد بحران‌زده است. جمع‌بندی و تحلیل پیشینه‌های داخلی و خارجی نشان

می‌دهد که اگرچه پژوهش‌های متعددی به ابعاد حقوق بشر دوستانه، تحلیل‌های گفتمانی رسانه‌ای، و یا چالش‌های ساختاری عملیات‌های حفظ صلح سازمان ملل پرداخته‌اند، اما یک خلأ پژوهشی جدی در تبیین پیوند میان «تحول تاریخی سازوکارهای حقوقی» و «رویه‌های عینی ناشی از بحران غزه در بازه ۲۰۲۰-۲۰۲۶» مشاهده می‌شود. اکثر مطالعات موجود یا صرفاً توصیفی-حقوقی هستند و یا بحران غزه را تنها از منظر نقض قواعد جنگی بررسی کرده‌اند. نوآوری پژوهش حاضر در این است که با اتخاذ رویکردی تحلیلی-تاریخی، قضیه غزه را نه به‌عنوان یک بحران گذرا، بلکه به‌عنوان یک نقطه عطف و «کاتالیزور» در تحول سازوکارهای حقوقی حفظ صلح در نظر می‌گیرد. این مقاله با تمرکز بر پیامدهای نهادی و رویه‌های حقوقی شکل‌گرفته در این بازه زمانی خاص، به واکاوی این مسئله می‌پردازد که چگونه این بحران می‌تواند به بازتعریف پارادایم‌های صلح و امنیت بین‌المللی و تغییر در رویه‌های اجرایی نهادهای بین‌المللی در آینده منجر شود.

۲. مبانی و چارچوب نظری پژوهش

۳۳۴

۲-۱. مفاهیم بنیادین و چارچوب نظری صلح، امنیت و سازوکارهای حقوقی

بررسی تحول تاریخی سازوکارهای حقوقی حفظ صلح مستلزم واکاوی مفاهیم بنیادین «صلح»، «امنیت بین‌المللی» و «سازوکارهای حقوقی» در اندیشه حقوق بین‌الملل و روابط بین‌الملل است. مفهوم صلح در اندیشه کلاسیک، از جمله نزد افلاطون، به‌عنوان شرط بنیادین سامان سیاسی و هماهنگی اجتماعی تلقی شده است و این معنا بعدها در تفکر مدرن در قالب پیوند میان عدالت، اخلاق و نظم سیاسی بازتولید شده است. با ورود جامعه جهانی به عصر سازمان‌یافتگی بین‌المللی پس از جنگ جهانی دوم، این مفهوم ماهیتی نهادی یافت و در نظام منشور ملل متحد در قالب مجموعه‌ای از سازوکارهای حقوقی و سیاسی نهادینه شد. در این چارچوب، شورای امنیت مهم‌ترین نهادی است که بر اساس فصل هفتم منشور مسئولیت اولیه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را بر عهده دارد و اختیار اقداماتی از جمله تحریم، اقدامات قهری و اعزام نیروهای حافظ صلح را در اختیار دارد؛ اما این نهاد، همان‌گونه که برخی نظریه‌پردازان اشاره کرده‌اند، به‌شدت تحت تأثیر ساختار قدرت جهانی و نقش‌آفرینی قدرت‌های بزرگ است (Krisch, 2008: 157). در کنار ابعاد سیاسی، نظریه‌های حقوقی جدیدتر نیز تلاش کرده‌اند میان حقوق بشر، امنیت و صلح پیوند مفهومی برقرار کنند و از این منظر حفظ صلح را به‌عنوان امری وابسته به رعایت حقوق بنیادین انسان‌ها تلقی نمایند؛ رویکردی که تحت تأثیر تحولات دهه‌های اخیر

به‌ویژه در گزارش‌ها و اقدامات شورای حقوق بشر سازمان ملل بیشتر مورد توجه قرار گرفته است (Human Rights Council, 2017: 5). افزون بر این، ادبیات مربوط به «ژئوپلیتیک صلح» نشان می‌دهد که صلح نه‌فقط یک موضوع حقوقی بلکه پدیده‌ای چندبعدی و متأثر از جغرافیا، قدرت و منافع بازیگران است و از این رو سازوکارهای حقوقی حفظ صلح نیز ناگزیر تحت تأثیر این عناصر عمل می‌کنند (60: Joufar & Yazdanpanah Darou., 2024). بررسی این مبانی نظری نشان می‌دهد که تحول سازوکارهای حقوقی حفظ صلح در نظام بین‌الملل را تنها با ترکیبی از رهیافت‌های حقوقی، نهادی، ژئوپلیتیکی و نظریه‌های روابط بین‌الملل می‌توان تحلیل کرد؛ زیرا این سازوکارها در بستری از تعامل میان قواعد حقوقی، ملاحظات قدرت و تحولات تاریخی شکل می‌گیرند. از همین رو مطالعه بحران غزه تنها زمانی می‌تواند معنا پیدا کند که در چارچوب چنین منظومه‌ای از دیدگاه‌ها و مبانی نظری قرار گیرد (10: Chossudovsky., 2024).

۲-۲. سازوکارهای حقوقی حفظ صلح و رویکردهای نهادی

ادبیات پژوهش در حوزه سازوکارهای حقوقی حفظ صلح طی دهه‌های گذشته عمدتاً به بررسی عملکرد سازمان ملل، عملیات‌های حافظ صلح و تحول نقش شورای امنیت پرداخته است. به‌طور کلی، پژوهش‌های مرتبط با عملیات‌های حافظ صلح روندی تکاملی و چندمرحله‌ای را نشان می‌دهند که از مأموریت‌های سنتی مبتنی بر نظارت بر آتش‌بس به مأموریت‌های چندبعدی، حمایت از دولت‌سازی و حفاظت از غیرنظامیان رسیده است (92: Koziupa, 2019). مطالعات اخیر نیز تأکید می‌کنند که سازمان ملل در ۷۵ سال گذشته با چالش‌هایی نظیر کمبود منابع، پیچیدگی مداخلات داخلی و محدودیت‌های سیاسی ناشی از رقابت قدرت‌های بزرگ مواجه بوده است (423: Duursma, 2023). برخی آثار دیگر مانند «راهنمای آکسفورد عملیات‌های حافظ صلح» بیان می‌کنند که این عملیات‌ها بیش از هر زمان دیگری نیازمند اصلاحات ساختاری، بهره‌گیری از ظرفیت‌های منطقه‌ای و بازتعریف رابطه خود با حقوق بشر و مسئولیت حمایت هستند (211: Koops, 2025). در کنار این مطالعات نهادی، بخش دیگری از ادبیات مرتبط به نقش شورای امنیت و ساختار تصمیم‌گیری آن پرداخته و نشان داده‌اند که وتوی قدرت‌های بزرگ مهم‌ترین مانع حقوقی - سیاسی در اجرای مؤثر مأموریت‌های حفظ صلح است (188: Jackson & Sørensen., 2021). در سطح منطقه‌ای نیز برخی پژوهش‌ها تأکید دارند که ساختارهای حقوقی موجود تنها زمانی می‌توانند اثربخش باشند که از پشتوانه همکاری منطقه‌ای و مشارکت مؤثر دولت‌ها برخوردار باشند؛ مسئله‌ای که در بسیاری از بحران‌های اخیر، از جمله بحران

سوریه مورد توجه قرار گرفته است (Hosseini., 2021: 179). به‌طور کلی ادبیات موجود نشان می‌دهد که سازوکارهای حفظ صلح در نظام بین‌الملل در حالی با پیچیدگی‌های جدیدی مواجه شده‌اند که قواعد حقوقی مرتبط با این حوزه نتوانسته‌اند متناسب با واقعیت‌های جدید تحول یابند. همین ناتوانی در تطابق ساختار حقوقی با تحولات میدانی، یکی از کلیدی‌ترین مسائل در ارزیابی عملکرد این سازوکارها در بحران‌هایی مانند غزه است (Amin & Hashem-Khanlou., 2024: 73).

۲-۳. بحران غزه و چالش‌های حقوقی آن

ادبیات پژوهش درباره بحران غزه به‌ویژه از سال ۲۰۲۰ به بعد، نشان‌دهنده گسترش قابل توجه مطالعات حقوقی، سیاسی و انسانی درباره این مخاصمه است. در حوزه حقوق بین‌الملل بشر دوستانه، بخش مهمی از مطالعات بر بررسی رعایت اصولی همچون تفکیک، تناسب و ضرورت در حملات نظامی متمرکز است و بسیاری از پژوهشگران تأکید کرده‌اند که مخاصمات ۲۰۲۳ نمونه بارزی از چالش‌های عملی اجرای این اصول در مخاصمات نامتقارن است (Matin & Athar., 2024: 84). در برخی پژوهش‌ها نیز ادعا شده است که برخی اقدامات نظامی می‌تواند مصداق نسل‌کشی یا جنایات بین‌المللی تلقی شود و این موضوع ضرورت ورود نهادهای بین‌المللی به‌ویژه دیوان بین‌المللی دادگستری و شورای حقوق بشر را افزایش می‌دهد (Gledhill, 2021: 214). در سطح سیاسی و رسانه‌ای، ادبیات پژوهشی نشان می‌دهد که تصویرسازی و روایت‌سازی از جنگ غزه نقش مهمی در شکل‌دهی افکار عمومی جهانی و نیز در نحوه واکنش دولت‌ها داشته است؛ امری که در تحلیل‌های گفتمانی رسانه‌های اروپایی نیز مشاهده می‌شود (Amin & Hashem-Khanlou., 2024: 80).

از سوی دیگر، برخی آثار نشان داده‌اند که تحولات غزه نه‌فقط یک مسئله منطقه‌ای بلکه بخشی از تحولات ساختاری در نظام جهانی و در چارچوب رقابت‌های ژئوپلیتیکی قابل تحلیل است؛ مسئله‌ای که پیامدهای مستقیم برای کارآمدی سازوکارهای حقوقی حفظ صلح دارد (Piri & Motazedrad., 2022: 112). همچنین برخی پژوهش‌ها مفهوم «اشغال» را در مورد وضعیت غزه از منظر حقوق بین‌الملل بازتعریف کرده‌اند و بر این نکته تأکید دارند که ترکیب اشغال، محاصره و عملیات نظامی مستمر وضعیت پیچیده‌ای را پدید آورده است که در قواعد کلاسیک حقوق بین‌الملل کمتر سابقه دارد (Ahmadinejad et al., 2020: 1271). مجموعه این مطالعات نشان می‌دهد که بحران غزه بستری منحصر به فرد برای سنجش کارآمدی قواعد حقوق بشر دوستانه، سازوکارهای مسئولیت بین‌المللی و عملکرد نهادهای حفظ صلح در یک مخاصمه بلندمدت و پیچیده است؛ و از همین رو بررسی آن

می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در فهم نقاط ضعف و ظرفیت‌های تحول در سازوکارهای حقوقی حفظ صلح داشته باشد (Evans-Pim et al., 2017: 94).

۳. روش پژوهش

روش پژوهش در این مقاله از نوع کیفی - توصیفی - تحلیلی و مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی است. بدین منظور، داده‌های پژوهش از طریق گردآوری و بررسی نظام‌مند کتاب‌ها، مقالات علمی پژوهشی، گزارش‌های تخصصی سازمان ملل، رویه‌ها و آرای مراجع قضایی بین‌المللی، اسناد رسمی دولتی و بیانیه‌ها و قطعنامه‌های مرتبط با سازوکارهای حقوقی حفظ صلح و بحران غزه در بازه زمانی ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۶ جمع‌آوری شده است. در گام نخست، با استفاده از کلیدواژه‌های تخصصی مرتبط با صلح، امنیت جمعی، حقوق بشر دوستانه، نسل‌کشی، و غزه، منابع معتبر در پایگاه‌های علمی و حقوقی شناسایی شدند. در گام دوم، از این منابع فیش‌برداری هدفمند صورت گرفت و داده‌ها بر اساس محورهایی چون تحول مفهومی سازوکارهای حفظ صلح، عملکرد نهادهای بین‌المللی، و پیامدهای حقوقی قضیه غزه دسته‌بندی شدند. سپس، با به‌کارگیری روش تحلیل محتوای کیفی و تحلیل تطبیقی، شباهت‌ها و تفاوت‌های رویکردها و رویه‌های مختلف بررسی و تلاش شد سیر تحول تاریخی سازوکارهای حقوقی حفظ صلح در پرتو قضیه غزه تبیین و تحلیل گردد. این فرایند با رویکردی انتقادی و با هدف استخراج الگوها، روندها و خلأهای هنجاری و نهادی موجود در نظام حقوقی بین‌المللی انجام گرفته است..

۴. یافته‌ها

۴-۱. تحول مفهومی و تاریخی سازوکارهای حقوقی حفظ صلح در نظام حقوق بین‌الملل

تحلیل تاریخی سازوکارهای حقوقی حفظ صلح نشان می‌دهد که مفهوم صلح در حقوق بین‌الملل از یک برداشت محدود مبتنی بر «فقدان جنگ» به مفهومی پیچیده‌تر شامل امنیت انسانی، عدالت بین‌المللی و مدیریت نهادی بحران‌ها تحول یافته است. در سنت کلاسیک حقوق بین‌الملل، اندیشه صلح عمدتاً در قالب قواعد مربوط به جنگ عادلانه و محدودسازی مخاصمات مطرح می‌شد. آثار متفکرانی مانند گروسیوس نشان می‌دهد که در نظام کلاسیک، صلح بیشتر به‌عنوان نتیجه‌ای از تنظیم قواعد جنگ و ایجاد تعادل میان دولت‌ها تلقی می‌شد و نه به‌عنوان یک وضعیت حقوقی مستقل که نیازمند

سازوکارهای پیشگیرانه باشد (Grotius., 2023: 87). با این حال، تحول ساختار نظام بین‌الملل در قرن بیستم و ظهور سازمان‌های بین‌المللی باعث شد مفهوم صلح از حوزه صرفاً اخلاقی و فلسفی به حوزه نهادی و حقوقی منتقل شود. در این چارچوب، منشور سازمان ملل متحد به‌عنوان مهم‌ترین سند حقوقی معاصر، سازوکارهای مختلفی برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی پیش‌بینی کرده است که از جمله مهم‌ترین آنها می‌توان به اختیارات شورای امنیت، مأموریت‌های حفظ صلح و سازوکارهای حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات اشاره کرد (Ziemma., 2015: 112). این تحول نشان‌دهنده گذار از نظام سنتی توازن قدرت به نظامی است که در آن نهادهای بین‌المللی نقش محوری در مدیریت بحران‌ها ایفا می‌کنند.

در ادامه این روند، مفهوم صلح در چارچوب نظریه‌های روابط بین‌الملل نیز دچار تحول شده است. نظریه‌های لیبرالی حقوق بین‌الملل بر این باورند که ایجاد نهادهای بین‌المللی و تقویت قواعد حقوقی می‌تواند از بروز جنگ جلوگیری کند و همکاری میان دولت‌ها را افزایش دهد. با این حال، برخی پژوهشگران با نقد این رویکرد معتقدند که نظام حقوق بین‌الملل همچنان تحت تأثیر ساختار قدرت در نظام جهانی قرار دارد و در بسیاری از موارد، منافع قدرت‌های بزرگ بر اجرای واقعی قواعد حقوقی غلبه می‌کند (Ibrahimgol & Karimi., 2017: 185). این دیدگاه به‌ویژه در تحلیل عملکرد شورای امنیت اهمیت دارد، زیرا تصمیمات این شورا غالباً تحت تأثیر ملاحظات سیاسی قدرت‌های بزرگ قرار می‌گیرد. از سوی دیگر، نظریه‌های نوین روابط بین‌الملل بر مفهوم «امنیت انسانی» تأکید دارند و معتقدند که حفظ صلح تنها به معنای جلوگیری از جنگ میان دولت‌ها نیست، بلکه شامل حمایت از حقوق بشر، توسعه پایدار و کاهش خشونت‌های ساختاری نیز می‌شود (Dehghani Firoozabadi., 2024: 214). این تحول نظری موجب شده است که سازوکارهای حقوقی حفظ صلح در دهه‌های اخیر ابعاد گسترده‌تری پیدا کنند و موضوعاتی مانند حمایت از غیرنظامیان، عدالت انتقالی و بازسازی پس از جنگ نیز در چارچوب آن قرار گیرند.

یکی از مهم‌ترین جلوه‌های این تحول، گسترش عملیات‌های حفظ صلح سازمان ملل متحد است. این عملیات‌ها که در ابتدا صرفاً برای نظارت بر آتش‌بس و جلوگیری از درگیری مجدد طراحی شده بودند، به تدریج به مأموریت‌هایی چندبعدی تبدیل شدند که شامل حفاظت از غیرنظامیان، حمایت از نهادهای دولتی و حتی مشارکت در فرایندهای سیاسی می‌شود. پژوهش‌های جدید نشان می‌دهد که مأموریت‌های صلح‌بانی سازمان ملل در دهه‌های اخیر به سمت ادغام اهداف توسعه‌ای و امنیتی حرکت

کرده‌اند و این امر نشان‌دهنده تحول در ماهیت این مأموریت‌ها است (Gledhill, Caplan & Meiske, 2021: 205). در همین راستا، برخی مطالعات نیز تأکید می‌کنند که عملیات‌های حفظ صلح در دوران معاصر با چالش‌های جدیدی مانند افزایش مخاصمات داخلی، حضور بازیگران غیردولتی و پیچیدگی‌های ژئوپلیتیکی مواجه شده‌اند (Bellamy, Williams & Griffin, 2021: 143). این شرایط موجب شده است که سازوکارهای حقوقی حفظ صلح به‌طور مداوم مورد بازنگری قرار گیرند و تلاش‌هایی برای اصلاح ساختارهای سازمان ملل و افزایش کارآمدی این مأموریت‌ها صورت گیرد. در بستر این تحولات، بحران‌های منطقه‌ای نقش مهمی در آزمون کارآمدی سازوکارهای حقوقی حفظ صلح ایفا کرده‌اند. یکی از مهم‌ترین این بحران‌ها در دهه اخیر، مناقشه غزه است که به‌عنوان یکی از پیچیده‌ترین بحران‌های حقوقی و انسانی در نظام بین‌الملل شناخته می‌شود. این بحران نه تنها ابعاد نظامی و سیاسی دارد، بلکه مسائل مهمی مانند حقوق بشر دوستانه، اشغال سرزمین و مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها را نیز دربر می‌گیرد. برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهد که وضعیت خاص غزه، که در آن کنترل سرزمینی، محاصره اقتصادی و درگیری‌های نظامی هم‌زمان وجود دارد، چالش‌های جدیدی برای حقوق بین‌الملل ایجاد کرده است (Ahmadinejad et al., 2020: 1271). علاوه بر این، تحلیل‌های ژئوپلیتیکی نیز نشان می‌دهد که مناقشه غزه تحت تأثیر رقابت‌های منطقه‌ای و منافع قدرت‌های بزرگ قرار دارد و همین امر موجب پیچیده‌تر شدن تلاش‌های بین‌المللی برای مدیریت این بحران شده است (سلطانی، محمدی و جاوید تهرانی، ۱۴۰۰: ۱۰۱). در نتیجه، بحران غزه به‌نوعی به آزمایشگاهی برای ارزیابی کارآمدی سازوکارهای حقوقی حفظ صلح تبدیل شده است.

بررسی تاریخی و مفهومی سازوکارهای حقوقی حفظ صلح نشان می‌دهد که نظام حقوق بین‌الملل در مسیر تحول از یک ساختار صرفاً دولت‌محور به سمت یک نظام چندبعدی حرکت کرده است که در آن نهادهای بین‌المللی، قواعد حقوق بشر دوستانه و مفهوم امنیت انسانی نقش اساسی ایفا می‌کنند. با این حال، تجربه بحران‌های معاصر به‌ویژه بحران غزه نشان می‌دهد که این تحول هنوز به مرحله تثبیت کامل نرسیده است. به بیان دیگر، اگرچه چارچوب‌های حقوقی نسبتاً پیشرفته‌ای برای حفظ صلح ایجاد شده‌اند، اما اجرای مؤثر آنها همچنان با موانع سیاسی و ساختاری مواجه است. در واقع، شکاف میان «هنجارهای حقوقی» و «واقعیت‌های قدرت» یکی از مهم‌ترین چالش‌های نظام حقوق بین‌الملل محسوب می‌شود. بحران غزه نمونه‌ای بارز از این وضعیت است؛ جایی که قواعد حقوق بشر دوستانه و اصول حمایت از غیرنظامیان به‌طور گسترده مطرح می‌شوند، اما در عمل سازوکارهای اجرایی برای

جلوگیری از نقض این قواعد محدود باقی می‌ماند. از این منظر، می‌توان گفت که تحول سازوکارهای حقوقی حفظ صلح در آینده به میزان زیادی به توانایی جامعه بین‌المللی در کاهش این شکاف وابسته خواهد بود. به عبارت دیگر، اگر نهادهای بین‌المللی بتوانند میان اصول حقوقی و واقعیت‌های سیاسی نوعی توازن برقرار کنند، امکان تقویت نظام جهانی حفظ صلح افزایش خواهد یافت؛ در غیر این صورت، بحران‌هایی مانند غزه همچنان نشان‌دهنده محدودیت‌های ساختاری این نظام باقی خواهند ماند.

۴-۲. عملکرد سازمان ملل متحد

بحران غزه در سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۶ یکی از شدیدترین و پیچیده‌ترین منازعات معاصر در خاورمیانه است که ابعاد ژئوپلیتیکی، انسانی و حقوقی آن، چالش‌های جدی را برای نظام حقوق بین‌الملل ایجاد کرده است. ریشه‌های این درگیری را باید در استمرار وضعیت اشغال و محاصره غزه، ناکامی مذاکرات صلح فلسطین و اسرائیل، و گسترش رویکردهای نظامی و امنیتی از دو طرف جست‌وجو کرد. بر اساس گزارش‌های میدانی، درگیری‌های اخیر در غزه نه تنها موجب تلفات سنگین غیرنظامیان شده‌اند، بلکه زیرساخت‌های حیاتی شهری، درمانی و آموزشی این منطقه را نیز نابود کرده‌اند (Ahmadinejad et al., 2020: 1274). از منظر حقوق بین‌الملل، چنین وضعیتی مصداقی از نقض گسترده حقوق بشردوستانه و اصل تناسب در مخاصمات مسلحانه است. در واکنش به این بحران، سازمان ملل متحد و نهادهای وابسته به آن، از جمله شورای امنیت، شورای حقوق بشر و دفتر هماهنگی امور بشردوستانه، مجموعه‌ای از اقدامات نظارتی و گزارش‌دهی را برای رصد وضعیت انسانی غزه انجام داده‌اند. این اقدامات شامل اعزام هیئت‌های حقیقت‌یاب، انتشار قطعنامه‌ها و تشکیل جلسات اضطراری شورای امنیت بوده است (Bellamy, Williams & Griffin, 2021: 173). با وجود این تلاش‌ها، کارآمدی نظارت بین‌المللی در غزه همچنان محل بحث جدی است؛ زیرا محدودیت دسترسی نهادهای بین‌المللی، ملاحظات سیاسی قدرت‌های بزرگ و عدم همکاری برخی بازیگران محلی مانع از اجرای کامل مأموریت‌های نظارتی شده است. موقعیت خاص غزه در واقع نقطه تلاقی میان حقوق بشردوستانه، حقوق بین‌الملل عام، و سازوکارهای حفظ صلح سازمان ملل است — وضعیتی که موجب می‌شود بررسی ابعاد نهادی آن اهمیت مضاعفی برای فهم تحول تاریخی این سازوکارها داشته باشد و مسیر بحث تخصصی در عنوان سوم را روشن سازد.

الف) شورای امنیت و چالش‌های حقوقی تصمیم‌گیری درباره غزه: شورای امنیت سازمان ملل متحد به‌عنوان رکن اصلی حفظ صلح و امنیت بین‌المللی، مسئولیت مستقیم مدیریت بحران‌هایی مانند غزه را بر عهده دارد. فصل هفتم منشور سازمان ملل، ابزارهای گسترده‌ای در اختیار این شورا قرار داده است تا در صورت تهدید علیه صلح، اقدامات لازم را از جمله تحریم، میانجی‌گری یا مداخله نظامی انجام دهد. با این حال، عملکرد این شورا در بحران غزه نمونه‌ای از محدودیت‌های ساختاری و سیاسی نظام حفظ صلح محسوب می‌شود. در سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۶ چندین پیش‌نویس قطعنامه علیه خشونت‌ها در غزه مطرح شد که برخی از آن‌ها خواستار آتش‌بس فوری، حمایت از غیرنظامیان، و تشکیل هیئت بین‌المللی نظارتی بودند، اما اختلاف نظر میان اعضای دائم شورا به‌ویژه ایالات متحده، روسیه و چین مانع از تصویب آن‌ها شد (Dehghani Firoozabadi., 2024: 234). این وضعیت بار دیگر نشان داد که حق وتو به ابزاری برای ممانعت از اقدام جمعی تبدیل شده و موجب تضعیف اثربخشی حقوقی شورای امنیت می‌شود.

در این میان، برخی تلاش‌های جایگزین از طریق بیانیه‌های ریاستی و نشست‌های اضطراری انجام شد که بیشتر جنبه نمادین داشتند و فاقد ضمانت اجرایی بودند. نهادهای کارشناسی وابسته به سازمان ملل نیز تلاش کردند با پایش میدانی وضعیت انسانی غزه و ارائه گزارش‌های دوره‌ای به شورا، زمینه را برای تصمیم‌گیری‌های واقع‌بینانه‌تر فراهم کنند، اما به دلیل ملاحظات سیاسی و امنیتی در منطقه، این گزارش‌ها اغلب به حاشیه رانده شدند. در واقع، واکنش شورای امنیت به بحران غزه را می‌توان نقطه عطفی برای ارزیابی کارآمدی سازوکارهای نهادی حفظ صلح در عصر پسامدرن دانست؛ عصری که در آن منازعات غیرمتقارن و غیردولتی بر سیستم کلاسیک حقوق بین‌الملل پیشی گرفته‌اند. از این جهت، غزه صرفاً یک بحران منطقه‌ای نیست، بلکه آزمونی برای اعتبار نظریه‌های هنجاری و اصول اجرای تعهدات بین‌المللی در ساختار شورای امنیت محسوب می‌شود (Gledhill, Caplan & Meiske, 2021: 214).

ب) عملیات‌های حفظ صلح و محدودیت‌های آن در محیط‌های پرتنش مانند غزه: عملیات‌های حفظ صلح سازمان ملل از دهه ۱۹۵۰ تا امروز مسیر تحول چشمگیری را طی کرده‌اند، اما بحران غزه نشان می‌دهد که این عملیات‌ها هنوز در برابر منازعات پیچیده و پرتنش دچار محدودیت‌اند. از منظر حقوقی، مأموریت‌های صلح‌بانان زمانی قابل اجرا هستند که طرف‌های مخاصمه یا شورای امنیت به توافقی صریح برای پذیرش حضور نیروهای بین‌المللی رسیده باشند. در مورد غزه، هیچ توافق جامع صلح

میان اسرائیل و گروه‌های فلسطینی وجود ندارد و همین امر مانع از تشکیل مأموریت نظارتی رسمی شده است. برخی طرح‌ها از سوی مجمع عمومی و دبیرکل سازمان ملل برای ایجاد «هیئت نظارت بر آتش‌بس» یا «نیروهای حفاظتی غیرنظامیان» مطرح شد که به دلیل عدم اجماع سیاسی اجرایی نشدند (Bellamy, Williams & Griffin, 2021: 191). در سطح نظری، عملیات‌های حفظ صلح نسل جدید تلاش می‌کنند میان اهداف امنیتی، انسانی و توسعه‌ای توازن برقرار کنند. بر اساس مطالعات اخیر، مأموریت‌های مدرن باید نه تنها امنیت فیزیکی، بلکه امنیت انسانی را نیز تضمین کنند (rahimgol & Karimi., 2017: 198). در غزه، این نوع امنیت با چالش عمیق روبه‌رو است؛ زیرا محاصره اقتصادی و محدودیت دسترسی به کمک‌های بشردوستانه باعث شده است سازوکارهای بین‌المللی توسعه‌ای عملاً ناکارآمد شوند. از سوی دیگر، مدل‌های حقوقی مأموریت‌های چندملیتی که در دیگر مناطق جهان مانند سودان جنوبی یا مالی اجرا شده‌اند، در غزه قابلیت پیاده‌سازی ندارند، زیرا شرایط ژئوپلیتیکی و مخالفت برخی طرف‌های ذی‌نفع مانع از توافق بر سر مأموریت صلح‌بانان است. بنابراین، بحران غزه ظرفیت‌های کلاسیک حقوق بین‌الملل در اجرا و نظارت صلح را به چالش کشیده و نشان داده است که برای سازگاری با واقعیت‌های چنین محیط‌هایی باید مدل‌های جدیدتری از همکاری میان‌سازمانی، از جمله میان سازمان ملل، اتحادیه عرب و نهادهای بشردوستانه بین‌المللی، طراحی شود. این بخش از تحول، پیوند مستقیمی با بحث تخصصی سازوکارهای حقوقی و قضایی بحران غزه در بخش سوم دارد.

ج) نهادهای حقوق بشری و قضایی بین‌المللی در پاسخ به بحران غزه: نهادهای حقوق بشری و قضایی بین‌المللی همچون شورای حقوق بشر سازمان ملل، دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر و دیوان کیفری بین‌المللی در سال‌های اخیر توجه ویژه‌ای به وضعیت غزه داشته‌اند. از سال ۲۰۲۱، چندین مأموریت حقیقت‌یاب توسط شورای حقوق بشر تشکیل شده که هدف آن بررسی نقض‌های احتمالی حقوق بشردوستانه در جریان حملات و ارزیابی مسئولیت دولت‌ها بوده است (Dehghani Firoozabadi., 2024: 238). گزارش‌های این مأموریت‌ها حاکی از وجود موارد متعدد نقض اصل تناسب، استفاده از سلاح‌های سنگین در مناطق مسکونی، و ممانعت از ارسال کمک‌های بشردوستانه است. این داده‌ها نه تنها در سطح حقوق بشردوستانه، بلکه در سطح حقوق کیفری بین‌المللی نیز پیامد دارند؛ زیرا دیوان کیفری بین‌المللی از سال ۲۰۲۲ بررسی مقدماتی درباره وضعیت فلسطین از جمله غزه را آغاز کرده است (Bagwandeem, 2026: 312). با وجود این، محدودیت در قلمرو صلاحیت دیوان و تعارضات

سیاسی مانع از رسیدن به نتیجه قطعی شده است. تجربه غزه نشان می‌دهد که سازوکارهای حقوقی قضایی در مواجهه با منازعات سیاسی طولانی و پیچیده به ابزارهای مکمل نظارتی و دیپلماتیک نیاز دارند. از سوی دیگر، نقش جامعه مدنی بین‌المللی — همچون نهادهای غیردولتی حقوق بشری — در مستندسازی نقض‌ها و فشار بر دولت‌ها برای پاسخگویی نیز بسیار مؤثر بوده است. این شبکه‌ها توانسته‌اند گفتمان جهانی درباره ضرورت پاسخگویی حقوقی را تقویت کنند، هرچند هنوز قدرت اجرایی لازم برای تغییر رفتار بازیگران اصلی را ندارند. بحران غزه بدین ترتیب مسیر پیوند میان سازوکارهای حفظ صلح، پاسخگویی قضایی و نظارت حقوق بشری را آشکار می‌کند؛ پیوندی که در عنوان سوم مقاله، به صورت تخصصی از منظر کارآمدی و تحول ساختارهای قضایی بین‌المللی بررسی خواهد شد.

۳-۴. بازتاب بحران غزه (۲۰۲۰-۲۰۲۶) در تحول، چالش و کارآمدی سازوکارهای حقوقی حفظ صلح بین‌المللی

در بازه زمانی ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۶، بحران غزه عملاً به یکی از مهم‌ترین کاتالیزورهای تحول مفاهیم و سازوکارهای حقوقی حفظ صلح در عرصه بین‌الملل بدل شد. با خروج بحران از چارچوب یک منازعه‌ی منطقه‌ای و ورود به سطحی گسترده‌تر از تعاملات قدرت‌های فرامنطقه‌ای، نحله‌ای جدید از رویه‌ها و مطالعات تطبیقی درباره اصول بنیادین صلح، ممنوعیت استفاده از زور و حمایت‌های بین‌المللی از غیرنظامیان شکل گرفت (Bellamy, Williams & Griffin, 2021: 175). نمونه‌ی بارز این تحول، تغییر نگرش به مفهوم «حفظ صلح» از یک اقدام واکنشی به یک سیاست پیش‌گیرانه و مسئولیت‌زا برای جامعه جهانی است. رویکرد جدید، مبتنی بر گفتمان «مسئولیت حمایت» (Responsibility to Protect) است که بحران غزه، کمبودهای اجرایی آن را عیان ساخت (Bagwandeem et al., 2026: 330). در سطح شورای امنیت، تجربه‌ی مکرر فلج تصمیم‌گیری به دلیل حق وتو، پرسش‌های بنیادینی نسبت به مشروعیت و کارآمدی سازوکار حفظ صلح برانگیخت و تأثیر آن به صورت اصلاح برداشت‌ها، تلاش برای بازیگری بیشتر نهادهای حقوق بشری و ابراز نگرانی عمیق‌تر مجمع عمومی نمایان شد. غزه از این منظر، نقطه عطفی در گفت‌وگوی نظم حقوقی بین دولت‌محوری و ارزش‌محوری بود و زمینه تحلیل تخصصی کارآمدی سازوکارهای حقوقی موجود را فراهم ساخت.

الف) چالش‌های سازوکارهای حقوقی و عملی برای حفظ صلح در غزه: تجربه زیسته‌ی غزه میراثی مهم برای حقوق بین‌الملل بر جای نهاده است؛ زیرا چالش‌ها و موانع عملی و حقوقی را در مقام اجرا آشکار کرد. نخستین چالش، عدم انسجام در میان ارکان سازمان ملل است؛ جایی که شورای امنیت در برابر بحران غزه، به کرات با بن‌بست تصمیم‌گیری مواجه شد و قطعنامه‌های متعدد درباره آتش‌بس و ارسال کمک‌های بشردوستانه با وتو یا تهدید به وتو برخی اعضای دائم مواجه شدند (Ziemma., 2015: 145). همچنین، سازوکارهای نظارتی شامل اعزام هیئت‌های حقیقت‌یاب و تنظیم گزارش‌های حقوق بشری اغلب هیچ ضمانت اجرایی مؤثری نداشتند و بخش عمده‌ای از توصیه‌های این نهادها به مرحله عمل نرسید (Dehghani Firoozabadi., 2024: 239). محدودیت عملیاتی نیروهای سازمان ملل برای تضمین دسترسی ایمن کمک‌های انسانی یا محافظت از غیرنظامیان در محیط‌های پرمنازعه غزه نیز نمود عینی ضعف سازوکار یادشده بود. افزون بر آن، دامنه شقوق نوین جنگ، ورود بازیگران غیردولتی و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین تسلیحاتی، بستر اقدام حقوقی سازمان ملل را پیچیده‌تر کرد (Kaye, 2023: 108). همه این‌ها، مسئولیت مضاعف نظام بین‌المللی برای بازنگری در ابزارهای اجرایی موجود را نمایان ساخت و بستر گفت‌وگو برای تحول ساختاری را تقویت نمود.

عملکرد سازوکارهای حقوقی در قبال غزه را، با نظر به ابزارهای نرم‌افزاری (قطعنامه‌ها، بیانیه‌ها، گزارش‌ها) و سخت‌افزاری (تحریم‌ها، تهدید به استفاده از زور، اقدامات قضایی)، باید به شیوه‌ای تطبیقی سنجید. در جدول زیر مهم‌ترین سازوکارهای حقوقی فعال شده و پیامد عملی هر یک بر تداوم یا تخفیف بحران غزه آمده است:

جدول ۱. مهم‌ترین سازوکارهای حقوقی فعال شده و پیامد عملی هر یک بر تداوم یا تخفیف بحران غزه

ردیف	سازوکار حقوقی	نمونه اجرا (۲۰۲۰-۲۰۲۶)	ارزیابی کارآمدی	مهم‌ترین مانع اجرای مؤثر
۱	قطعنامه‌های شورای امنیت	قطعنامه‌های آتش‌بس (۲۰۲۱)، (۲۰۲۳)	ناکارآمد (وتو)	اختلاف منافع دولت‌های دائم
۲	گزارش‌های حقیقت‌یاب	کمیته مستقل حقیقت‌یاب بحران غزه (۲۰۲۴)	اثربخشی نمادین	عدم ضمانت اجرا/دسترسی نبود جنبه الزام‌آور
۳	ابتکارات دیپلماتیک مجمع عمومی	نشست اضطراری و توصیه به توقف خصومت‌ها	حمایت گفتمانی	همکاری محدود دولت‌ها
۴	تحریم‌های هدفمند	تحریم برخی نهادهای نظامی اسرائیل (محدود)	اندک تأثیر	

۵	پیگیری قضایی نزد دیوان	گشایش تحقیق دیوان کیفری در	درحال	شکاف صلاحیت و
	کیفری	غزه (۲۰۲۲)	بررسی/مبهم	همکاری

منبع نویسندگان مقاله

این جدول نشان می‌دهد که وابستگی فرایندها به اراده قدرت‌های بزرگ و نبود ضمانت اجرایی، موجب شکنندگی سازوکارهای حفظ صلح شده است.

ب) نقش تکمیلی نهادهای حقوق بشری و دیوان‌های بین‌المللی: در شرایطی که ابزارهای کلاسیک شورای امنیت و عملیات صلح به شکل رضایت‌بخش عمل نکردند، تمرکز جمعی جامعه بین‌الملل به سمت استفاده بیشتر از نهادهای حقوق بشری و قضایی تغییر یافت. شورای حقوق بشر سازمان ملل و کمیسیون‌های حقیقت‌یاب از سال ۲۰۲۱، سیستم منظمی برای مستندسازی مصادیق نقض حقوق بشر و تدوین پرونده‌های حقوقی برقرار کردند (Dehghani Firoozabadi, 2024: 239; Kaye, 2023: 123).

مهم‌ترین دستاورد این بخش، انتقال بخشی از جدال مشروعیت به قلمرو نظارت و فشار اخلاقی و انتشار مستمر داده‌های مورد حمایت نهادهای بین‌المللی است. علاوه بر این، شروع بررسی‌های مقدماتی دیوان کیفری بین‌المللی - با تمرکز بر مسئولیت کیفری اشخاص و پرسش از دولت‌ها - موجی جدید از امید برای افزایش مسئولیت‌پذیری در رفتار بازیگران ایجاد کرد. البته، محدودیت اجرا و دیپلماسی مقابله‌ای دولت‌ها همچنان مانعی استوار باقی مانده و عملاً، دیوان و نهادهای حقوق بشری نیازمند حمایت سیاسی گسترده‌تر هستند تا سازوکارهای حقوقی به ابزار تغییر ساختار بدل شوند (Bagwandeem et al., 2026: 335). یکی از اساسی‌ترین دغدغه‌های موجود، نحوه تعامل بازیگران اصلی - اعم از دولت‌های منطقه‌ای، قدرت‌های بزرگ و بازیگران غیردولتی - با سازوکارهای حقوقی بین‌المللی است. مطابق جدول زیر، واکنش کنشگران نسبت به ابزارهای حقوقی سازمان ملل، همخوانی کامل نداشت و غالباً منافع امنیتی - ژئوپلیتیکی بر ملاحظات هنجاری غلبه یافته است:

جدول ۲. واکنش کنشگران نسبت به ابزارهای حقوقی سازمان ملل

بازیگر	رویکرد در برابر ابزارهای حقوقی سازمان ملل	پیامد عملی
اسرائیل	عدم شناسایی صلاحیت دیوان کیفری/مخالفت با مأموریت‌های نظارتی	تداوم عملیات نظامی/تقابل دیپلماتیک
حماس و نیروهای فلسطینی	استفاده گزینشی از گزارش‌ها برای جلب افکار عمومی/همکاری محدود	اعمال فشار روانی و رسانه‌ای

ایالات متحده	وتوی مکرر قطعنامه‌های صلح، حمایت مالی-نظامی از اسرائیل	ناکارآمدی شورا/حمایت وزن قدرت
اتحادیه اروپا	حمایت از کمک‌های انسانی و گزارش‌های حقوق بشری، دیپلماسی فشار	تا حدی مؤثر (کمک‌رسانی)
کشورهای منطقه	مواضع پراکنده؛ برخی همراهی، برخی انتقاد صرف	تفرق و فقدان اراده‌ی جمعی

منبع نویسندگان مقاله

این واکنش‌ها بوضوح نشان می‌دهد که هرگونه کارآمدی ابزارهای حقوقی، نیازمند پیوند سه‌جانبه‌ی مشروعیت حقوقی، حمایت سیاسی و کارآمدی اجرایی است. مجموع داده‌ها و تجربه بحران غزه مؤید آن است که بدون درک پیچیدگی تعامل قدرت و حقوق، هیچ سازوکاری از کارآمدی لازم برخوردار نخواهد شد. سازوکارهای حفظ صلح بوروکراتیک و نخبه‌گرا، هر جا نتوانسته‌اند در بستر واقعیت‌های محلی، حامی شکل‌گیری امنیت انسانی شوند، شکست خورده‌اند. بنابراین، بحران غزه، جامعه علمی و حقوقی را به ابداع مدل‌های جدیدی از پاسخگویی بین‌المللی، شبکه‌سازی میان نهادها، و ارتقای سازوکارهای مشارکتی، فرامی‌خواند (Bellamy, Williams & Ibrahimgol & Karimi., 2017: 202; Griffin, 2021: 198). در این میان، توجه به راهبردهای ترکیبی، همچون پیوند ابزارهای دیپلماتیک، حقوقی و اقتصادی، و تقویت نهادهای نظارتی مستقل، امری گریزناپذیر است. نقطه‌ی قوت تحلیل تخصصی این پژوهش آن است که مرحله تحول، نه صرفاً در سطح اصلاحات بیانی، بلکه با تأکید بر آزمون واقعی قابلیت‌های نظام بین‌الملل در میدان بحران غزه پیگیری می‌شود و راه را برای بحث تخصصی در بخش بعدی، یعنی چارچوب بازطراحی نهادی و حقوقی سازمان ملل، هموار می‌سازد.

۴-۴. چالش‌ها، سناریوها و پیامدها

الف) از ارزیابی کارآمدی تا طراحی آینده‌نگر سازوکارهای حفظ صلح: بررسی سه عنوان پیشین نشان داد که بحران غزه در فاصله‌ی ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۶ نه فقط یک منازعه‌ی منطقه‌ای، بلکه «آینه‌ی ساختاری» ناکارآمدی‌ها، محدودیت‌ها و ظرفیت‌های بالقوه سازوکارهای حقوقی حفظ صلح در نظام بین‌الملل بوده است. تجربه غزه، هم ضعف شورای امنیت در عبور از بن‌بست وتو و سیاسی‌کاری را آشکار کرد و هم نشان داد که نهادهای حقوق بشری و قضایی بین‌المللی، اگرچه در حوزه‌ی مشروعیت‌بخشی و مستندسازی موفق بوده‌اند، اما بدون پشتوانه‌ی سیاسی و اجرایی قادر به مهار خشونت و تضمین صلح پایدار نیستند (Dehghani Firoozabadi., 2024: 238-240; Bagwandeem et al., 2026: 333-336). از

این منظر، بحث در عنوان چهارم صرفاً ناظر به «نقد» وضع موجود نیست، بلکه تلاش دارد با اتکا به داده‌های تاریخی و تحلیلی پیشین، چشم‌انداز تحول سازوکارهای حفظ صلح را ترسیم کند و سناریوهای محتمل آینده را در سه سطح «تداوم وضع موجود»، «اصلاح تدریجی» و «بازطراحی ساختاری» بررسی نماید. رویکرد این بخش، ترکیبی از تحلیل هنجاری و نهادی است و می‌کوشد نشان دهد که چگونه غزه می‌تواند به‌جای باقی‌ماندن به‌عنوان نماد شکست، زمینه‌ای برای بازتعریف مسئولیت جامعه بین‌المللی و ارتقای کارآمدی حقوق بین‌الملل در حفظ صلح گردد (Bellamy, Williams & Griffin, 2021: 196–200).

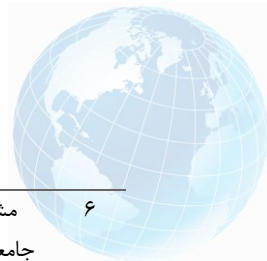
جدول ۳. سنجش وضعیت کنونی و نیازهای تحول سازوکارهای حقوقی حفظ صلح با تأکید بر تجربه غزه

ردیف	بُعد سازوکار حفظ صلح	وضعیت کنونی (با محوریت تجربه غزه ۲۰۲۰-۲۰۲۶)	چالش‌های اصلی نمایان‌شده در غزه	نیازهای تحول و اصلاح آینده‌نگر
۱	تصمیم‌گیری شورای امنیت بر اساس فصل هفتم منشور	تابع سنگین ملاحظات ژئوپلیتیک؛ وتو، مانع اصلی اقدامات الزام‌آور در مورد غزه؛ صدور اندک قطعنامه‌های الزام‌آور و اتکا به بیانیه‌ها	شخصی‌سازی حق وتو، تعارض منافع اعضای دائم، فقدان شفافیت در معیارهای تصمیم‌گیری، دوگانگی در مواجهه با نقض‌ها	بازتعریف/محدودسازی کاربرد وتو در وضعیت‌های شدید نقض حقوق بشردوستانه؛ ایجاد «قاعده خودداری از وتو» در موارد نسل‌کشی و جنایت جنگی؛ تقویت نقش اعضای غیردائم و مجمع عمومی
۲	عملیات‌های حفظ صلح و مأموریت‌های نظارتی میدانی	عدم استقرار مأموریت کلاسیک حفظ صلح در غزه؛ صرفاً طرح‌های پیشنهادی و ناکام برای هیئت‌های نظارتی یا حفاظتی؛ حضور نهادهای بشردوستانه بدون مأموریت امنیتی	عدم توافق طرف‌های مخاصمه، مخالفت برخی قدرت‌های بزرگ، خطر بالای امنیتی نیروهای بین‌المللی، نبود چارچوب منطقه‌ای مکمل	طراحی مدل‌های جدید «مأموریت ترکیبی» (سازمان ملل-سازمان‌های منطقه‌ای)، مأموریت‌های حفاظت از غیرنظامیان بدون حضور رزمی گسترده، تعریف نقش ایجابی برای بازیگران منطقه‌ای در تأمین امنیت انسانی

۳	سازوکارهای حقوق بشری و کمیسیون‌های حقیقت‌یاب	تدوین گزارش‌های متعدد درباره غزه؛ مستندسازی نسبتاً دقیق نقض‌ها؛ تأثیر بالا در مشروعیت‌بخشی گفتمان حقوق بشری، اما محدودیت در اثرگذاری مستقیم بر رفتار بازیگران	فقدان ضمانت اجرا، فشارهای سیاسی بر کمیسیون‌ها، محدودیت دسترسی میدانی، تلاش برخی دولت‌ها برای بی‌اعتبار کردن گزارش‌ها	پیوند ساخت‌یافته‌تر میان گزارش‌ها و سازوکارهای قضایی/تحریمی؛ پیش‌بینی پاسخ‌های خودکار ^۱ در صورت احراز نقض سیستماتیک؛ تقویت استقلال مالی و نهادی مأموریت‌های حقیقت‌یاب
۴	سازوکارهای قضایی بین‌المللی (به‌ویژه دیوان کیفری بین‌المللی)	آغاز تحقیقات در مورد وضعیت فلسطین و غزه؛ نقش نمادین در بیان ضرورت پاسخگویی کیفری؛ اما طولانی شدن رسیدگی، ابهام در صلاحیت شخصی و سرزمینی و همکاری اندک دولت‌ها	شکاف میان حق و سیاست؛ عدم پیوستن برخی دولت‌ها به اساسنامه رم؛ تهدید یا تحریم نهادهای قضایی توسط برخی قدرت‌ها؛ دشواری اجرای حکم در غیاب همکاری دولتی	تقویت صلاحیت جهانی ^۲ مکمل؛ ایجاد سازوکارهای موازی/تکمیلی منطقه‌ای؛ حمایت جمعی دولت‌ها از استقلال دیوان؛ پیش‌بینی ضمانت‌های اجرایی جدید (تحریم قضایی، محدودیت سفر، مسدودسازی دارایی‌ها)
۵	ابزارهای نرم‌افزار حقوقی (قطعنامه‌های مجمع عمومی، بیانیه‌ها، دیپلماسی چندجانبه)	نقش مهم در شکل‌دهی گفتمان جهانی علیه نقض‌ها در غزه؛ اما عمدتاً غیرالزام‌آور؛ تأثیر محدود بر رفتار نظامی طرف‌ها؛ کمک‌رسانی انسانی تسهیل شده، اما نه صلح پایدار	فاصله میان «هنجار» و «اجرا»؛ خستگی افکار عمومی جهانی؛ استفاده گزینشی بازیگران از قطعنامه‌ها برای مشروعیت‌بخشی به مواضع خود	ارتقای «دیپلماسی هنجاری» با پیوند دادن آن به ابزارهای اقتصادی و تحریمی؛ تقویت مکانیزم «اتحاد برای صلح»؛ استفاده هدفمند از افکار عمومی و جامعه مدنی جهانی برای فشار بر دولت‌ها

^۱ - automatic triggers

^۲ - Universal Jurisdiction

مشارکت جامعه مدنی، رسانه‌ها و شبکه‌های فراملی	مستندسازی دیجیتال گسترده از وقایع غزه؛ نقش محوری در شکل‌گیری روایت‌های بدیل؛ فشار اخلاقی و سیاسی بر برخی دولت‌ها و نهادها	نابرابری دسترسی به رسانه‌ها، جنگ روایت‌ها، انتشار اطلاعات غلط، سوءاستفاده تبلیغاتی از رنج غیرنظامیان	طراحی سازوکارهای شفاف برای استفاده از داده‌های دیجیتال در فرآیندهای حقوقی؛ تقویت ظرفیت نهادهای مدنی محلی در گردآوری و صحت‌سنجی داده‌ها؛ ایجاد بانک‌های داده مشترک برای استفاده در محاکم و نهادهای نظارتی
---	---	--	--

منبع نویسندگان مقاله

جدول فوق نشان می‌دهد که غزه، شکاف‌های عمیق میان سه لایه‌ی هنجاری، نهادی و اجرایی در نظام حفظ صلح را عیان کرده است. در لایه‌ی هنجاری، اصول و قواعد مرتبط با ممنوعیت توسل به زور، حمایت از غیرنظامیان، و مسئولیت حمایت، از نظر نظری نسبتاً شفاف‌اند؛ اما در لایه‌ی نهادی، به‌ویژه در شورای امنیت، این اصول در تعامل با قدرت و منافع دولت‌ها به‌شدت تضعیف شده‌اند (Kaye, 2023: 110-118). بحران غزه نشان داد که حق و توهمچنان یک گلوگاه کلیدی برای فلج‌سازی سازوکارهای حفظ صلح است و بدون بازاندیشی در دامنه و شیوه اعمال آن، هرگونه اصلاح دیگر با مانع ساختاری روبه‌رو خواهد شد (Gledhill, Caplan & Meiske, 2021: 214-219).

از سوی دیگر، در لایه‌ی اجرایی، عملیات‌های حفظ صلح و مأموریت‌های نظارتی نشان دادند که مدل کلاسیک «حضور فیزیکی صلح‌بانان» در محیطی مانند غزه، با موانع امنیتی، سیاسی و حقوقی جدی مواجه است؛ به‌طوری‌که حتی طرح‌های ملایم‌تر نظیر اعزام ناظران غیرمسلح نیز به دلیل نبود اجماع سیاسی ناکام مانده‌اند (Bellamy, Williams & Griffin, 2021: 189-193). نهادهای حقوق بشری و قضایی در این میان توانسته‌اند روایتی مستند، نسبتاً دقیق و مشروع از وضعیت ارائه دهند، اما نبود سازوکارهای پیونددهنده‌ی مستقیم میان گزارش‌ها و اقدامات الزام‌آور باعث شده است که تأثیر آن‌ها عمدتاً در سطح گفتمانی باقی بماند. تحلیل جدول نشان می‌دهد که مسئله اصلی، نه فقدان قواعد، بلکه نبود «پل‌های نهادی» میان قاعده، نهاد و اجرا است؛ پل‌هایی که باید با طراحی سازوکارهای خودکار پاسخ، ارتقای صلاحیت قضایی و استفاده هوشمندانه از ابزارهای اقتصادی و دیپلماتیک تقویت شوند. (ب) ضرورت رویکرد چندسطحی و شبکه‌ای در حفظ صلح: بر پایه یافته‌های جدول، می‌توان استدلال کرد که آینده سازوکارهای حقوقی حفظ صلح، به‌ویژه در مواجهه با بحران‌هایی مشابه غزه، محتاج

رویکردی چندسطحی و شبکه‌ای است. در این رویکرد، شورای امنیت دیگر تنها بازیگر محوری و بی‌رقیب نیست، بلکه بخشی از شبکه‌ای گسترده از نهادهای جهانی، منطقه‌ای و محلی است که در فرآیند «تولید، نظارت و اجرای صلح» مشارکت می‌کنند (Ibrahimgol & Karimi., 2017: 200-203). بحران غزه نشان داده که سازمان‌های منطقه‌ای، نهادهای مالی بین‌المللی، شبکه‌های جامعه مدنی و دیوان‌های بین‌المللی هر یک می‌توانند نقش کاهنده‌ی خشونت را بر عهده گیرند، مشروط بر آن‌که پیوندهای آن‌ها با سازوکار رسمی حفظ صلح تقویت شود. از منظر نظری، این رویکرد به سمت «چندمرجعتی» (multi-centric) در حفظ صلح حرکت می‌کند؛ به این معنا که دیگر نمی‌توان انتظار داشت یک نهاد واحد (شورای امنیت) به‌تنهایی تمامی ابعاد صلح را مدیریت کند (Bagwandeem et al., 2026: 335-337).

این تحلیل همچنین تأکید می‌کند که غزه به‌عنوان یک مطالعه موردی، ضرورت پیوند دادن سازوکارهای حقوقی با راهبردهای بازسازی و عدالت انتقالی را برجسته کرده است؛ یعنی، صلح نه فقط به‌معنای سکوت سلاح‌ها، بلکه بازسازی ساختاری روابط اجتماعی، سیاسی و اقتصادی در بستر پسمانزاعی است. تجربه‌ی غزه نشان می‌دهد که بدون چشم‌اندازی برای عدالت، بازسازی و تضمین حقوق پایه‌ای، هر آتش‌بسی به‌طور بالقوه «موقتی» و مستعد فروپاشی است. از این جهت، تحول آینده‌نگر سازوکارهای حفظ صلح باید ابعاد عدالت‌محور، توسعه‌محور و حقوق‌بشری را به‌صورت نظام‌مند وارد طراحی خود کند. در جدول زیر، سه سناریوی کلی برای آینده سازوکارهای حقوقی حفظ صلح، بر اساس درس‌های بحران غزه، ترسیم می‌شود:

جدول ۴. سناریوهای آینده برای تحول سازوکارهای حفظ صلح با محوریت تجربه غزه

سناریو	ویژگی‌های کلیدی	پیامد برای بحران‌های مشابه غزه	وضعیت شورا و نهادهای قضایی	ارزیابی کلی از منظر صلح پایدار
الف) حفظ ساختار کنونی شورای امنیت و حق وتو؛ تقویت محدود نهادهای حقوق بشری؛ عدم اصلاح اساسی در مأموریت‌های صلح	تکرار الگوی غزه: قطعنامه‌های ناکام، آتش‌بس‌های شکننده، عدم پاسخگویی جدی؛ افزایش بدبینی نسبت به حقوق بین‌الملل	شورای امنیت همچنان قطب اصلی اما فلج در موارد حساس؛ دیوان کیفری تحت فشار سیاسی	احتمال بالای تکرار خشونت؛ صلح‌های کوتاه‌مدت و آسیب‌پذیر؛ فرسایش	

مشروعیت هنجارها	و با کارکرد نمادین			
صلح‌های طولانی‌تر و کم‌خشونت‌تر، اما همچنان تحت تأثیر بازی قدرت؛ مشروعیت هنجارها حفظ و تا حدی تقویت می‌شود	شورای امنیت اندکی کارآمدتر؛ نهادهای قضایی و حقوق بشری با پشتوانه سیاسی بیشتر؛ تقویت نقش مجمع عمومی	بهبود نسبی در واکنش به بحران‌ها؛ توان بیشتر برای اعمال فشار بر ناقضان جدی حقوق بشر؛ احتمال کاهش شدت و طول مخاصمات	محدودسازی هنجاری حق و تو در موارد جنایات شدید؛ افزایش پیوند میان گزارش‌های حقوق بشری و اقدامات تحریمی؛ توسعه مدل‌های مأموریت‌های ترکیبی و حفاظت از غیرنظامیان	ب) اصلاح تدریجی
امکان نسبی تحقق صلح پایدار و عادلانه؛ تقویت چشمگیر اعتماد به حقوق بین‌الملل؛ کاهش فاصله میان هنجار و اجرا، البته با هزینه‌ی سیاسی بالای اصلاحات	شورای امنیت تبدیل به بخشی از شبکه چندسطحی؛ دیوان کیفری و دادگاه‌های منطقه‌ای به بازیگران جدی در بازدارندگی؛ اجتماعی شدن بیشتر هنجارهای صلح	ظرفیت بالا برای پیشگیری و مهار سریع‌تر بحران‌ها؛ کاهش قدرت بازیگران ناقض در بلوکه کردن سازوکارها؛ ارتقای چشمگیر مسئولیت‌پذیری	اصلاح ساختار شورای امنیت (مثلاً گسترش عضویت یا تعدیل حق و تو)، ایجاد سازوکارهای الزام‌آور خودکار بر اساس گزارش‌های حقوق بشری، پیوند نظام‌مند بین نهادهای جهانی و منطقه‌ای، تقویت صلاحیت جهانی در حوزه کیفری	ج) بازطراحی ساختاری (تحول عمیق)

منبع نویسندگان مقاله

با اتکا به تحلیل‌های پیشین و سناریوهای فوق، می‌توان نتیجه گرفت که بحران غزه، آزمونی تاریخی برای سنجش قابلیت سازوکارهای حقوقی حفظ صلح در گذار از نظم کلاسیک دولت‌محور به نظم چندسطحی و ارزش‌محور است. اگرچه تحقق سناریوی «بازطراحی ساختاری» در عمل نیازمند اراده

سیاسی گسترده و تحمل هزینه‌های جدی است، اما داده‌ها و روندهای تحلیلی نشان می‌دهد که ادامه‌ی وضعیت موجود، نه‌تنها به تکرار الگوی خشونت در غزه و مناطق مشابه می‌انجامد، بلکه به فرسایش مشروعیت حقوق بین‌الملل نیز دامن می‌زند (Dehghani Firoozabadi., 2024: 240; Bagwandeem et al., 2026: 336-337). سناریوی اصلاح تدریجی، واقع‌گرایانه‌ترین مسیر میان‌مدت به نظر می‌رسد؛ مسیری که از یک‌سو، امکان محدودسازی تدریجی حق و تو، تقویت نقش نهادهای قضایی، و ارتقای سازوکارهای نظارتی را فراهم می‌کند، و از سوی دیگر، می‌تواند بستر لازم برای حرکت تدریجی به سمت بازطراحی ساختاری را مهیا سازد. آنچه این مقاله نشان می‌دهد، این است که غزه صرفاً موضوع تحلیل نیست، بلکه یک «کاتالیزور هنجاری» است که آینده سازوکارهای حفظ صلح را به چالش می‌کشد و هم‌زمان فرصت بازاندیشی و اصلاح را پیش روی جامعه بین‌المللی قرار می‌دهد؛ فرصتی که اگر نادیده گرفته شود، هزینه‌های انسانی و حقوقی آن در بحران‌های آینده به‌مراتب سنگین‌تر خواهد بود.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف واکاوی تحول تاریخی سازوکارهای حقوقی حفظ صلح در نظام بین‌الملل و با تمرکز ویژه بر رویه‌ها و پیامدهای حقوقی بحران غزه در بازه زمانی ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۶ نشان داد که این سازوکارها در مواجهه با یکی از پیچیده‌ترین و مداوم‌ترین بحران‌های معاصر، بیش از آن‌که دچار دگرگونی‌های شکلی و صریح در سطح قواعد مدون شوند، با تحولاتی عمیق در سطح کارکرد، تفسیر و توزیع نقش‌ها روبه‌رو شده‌اند. بحران غزه به‌مثابه یک میدان آزمون عملی، ضعف‌ها و ظرفیت‌های نهفته نظام حقوقی حفظ صلح را به‌صورت هم‌زمان آشکار کرد. از یک سو، استمرار بن‌بست‌های ساختاری در نهادهای کلاسیک به‌ویژه شورای امنیت، نشان داد که سازوکارهای سنتی مبتنی بر تمرکز تصمیم‌گیری و اجماع قدرت‌های بزرگ، در شرایط تعارض منافع ژئوپلیتیک، توان واکنش مؤثر و به‌موقع را ندارند. از سوی دیگر، همین ناکارآمدی نسبی، زمینه‌ساز فعال‌شدن مسیرهای جایگزین حقوقی شد که پیش‌تر در حاشیه نظام حفظ صلح قرار داشتند. در این چارچوب، نقش نهادهای قضایی بین‌المللی، سازوکارهای شبه‌قضایی، گزارش‌گران ویژه، کمیسیون‌های حقیقت‌یاب و حتی نهادهای منطقه‌ای و شبکه‌های حقوق بشری به‌طور محسوس‌تری پررنگ‌تر شد. این تحول، بیانگر حرکت تدریجی نظام حفظ صلح از یک الگوی متمرکز و دولت‌محور به سمت الگویی چندلایه و چندکنشگر است؛ الگویی که در آن، صلح صرفاً به‌عنوان فقدان مخاصمه مسلحانه تلقی نمی‌شود، بلکه با مفاهیمی چون

حمایت از غیرنظامیان، پاسخگویی، عدالت و امنیت انسانی پیوند می‌خورد. بدین ترتیب، پاسخ به بخش نخست سؤال اصلی مقاله آن است که سازوکارهای حقوقی حفظ صلح در مواجهه با بحران غزه دچار تحول تاریخی از حیث کارکرد و معنا شده‌اند، هرچند این تحول هنوز به بازطراحی کامل ساختارهای رسمی منجر نشده است. در سطح دوم تحلیل، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که رویه‌های شکل گرفته در بحران غزه پیامدهای حقوقی چندبعدی و بعضاً متعارضی برای آینده نظام حفظ صلح به همراه داشته‌اند. یکی از مهم‌ترین این رویه‌ها، تقویت جایگاه اسناد، گزارش‌ها و مستندسازی‌های حقوقی به‌عنوان ابزار اصلی اعمال فشار هنجاری است؛ به‌گونه‌ای که حتی در غیاب تصمیمات الزام‌آور، انباشت داده‌های حقوقی و روایت‌های مستند از نقض‌ها، به بخشی جدایی‌ناپذیر از فرآیند حفظ صلح تبدیل شده است. در کنار آن، گرایش فزاینده به پاسخگویی کیفری و مسئولیت‌پذیری فردی، نشان‌دهنده تضعیف تدریجی مصونیت عملی مرتکبان نقض‌های جدی حقوق بین‌الملل است، هرچند این روند با محدودیت‌های اجرایی و سیاسی قابل توجهی مواجه است. همچنین، بحران غزه نقش افکار عمومی جهانی، رسانه‌ها و جامعه مدنی فراملی را در شکل‌دهی به دستور کار حقوقی برجسته کرد؛ امری که موجب شد مرز میان حقوق، سیاست و اخلاق عمومی بیش از پیش درهم‌تنیده شود. پیامد این تحولات، از یک سو افزایش مشروعیت گفتمان حقوقی حفظ صلح و تقویت انتظارات جهانی نسبت به رعایت هنجارهای انسانی است، اما از سوی دیگر، خطر «عادی‌سازی ناکارآمدی» را نیز در پی دارد؛ به این معنا که تکرار واکنش‌های حقوقی غیرالزام‌آور بدون دستاورد ملموس می‌تواند به فرسایش اعتماد به سازوکارهای رسمی بین‌المللی منجر شود. بنابراین، رویه‌های برآمده از بحران غزه آینده‌ای دوگانه را ترسیم می‌کنند: آینده‌ای که در آن ظرفیت هنجاری نظام حقوقی حفظ صلح تقویت شده، اما چالش اجرای مؤثر همچنان به‌عنوان نقطه ضعف اساسی باقی مانده است. جمع‌بندی کلی پژوهش نشان می‌دهد که بحران غزه در بازه زمانی ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۶ را می‌توان به‌درستی «کلتالیزور هنجاری» در تحول نظام حقوقی حفظ صلح دانست؛ بحرانی که نه با ایجاد قواعد کاملاً جدید، بلکه با به چالش کشیدن مفروضات سنتی و واداشتن نهادها به بازاندیشی در نقش‌ها و ابزارهای خود، مسیر تحول را هموار کرده است. یافته‌ها حاکی از آن است که آینده نظام حقوقی حفظ صلح در گرو پذیرش این واقعیت است که الگوی کلاسیک مبتنی بر تمرکز قدرت، دیگر پاسخگوی پیچیدگی منازعات معاصر نیست و بدون اصلاحات ساختاری، فاصله میان هنجار و عمل عمیق‌تر خواهد شد. در این چارچوب، تقویت پیوند میان سازوکارهای حقوقی و سیاسی، افزایش هماهنگی میان نهادهای مختلف،

و ارتقای ضمانت اجراهای تدریجی اما مؤثر، به‌عنوان الزامات اجتناب‌ناپذیر آینده مطرح می‌شوند. بحران غزه نشان داد که صلح در نظام بین‌الملل معاصر بیش از هر زمان دیگری به یک مفهوم فرآیندی و پویا بدل شده است؛ مفهومی که تحقق آن مستلزم ترکیب عدالت، پاسخگویی و حمایت از انسان‌ها در کنار ملاحظات امنیتی است. بدین‌سان، پاسخ نهایی به سؤال اصلی مقاله آن است که سازوکارهای حقوقی حفظ صلح در مواجهه با بحران غزه دچار تحولاتی عمدتاً رویه‌ای، تفسیری و نهادی شده‌اند و این تحولات، اگرچه هنوز به اصلاحات بنیادین نینجامیده‌اند، اما مسیر آینده نظام حقوقی حفظ صلح را به‌سمت چندمرکزی‌شدن، هنجاری‌تر شدن و در عین حال، نیازمند بازطراحی ساختاری روشن ساخته‌اند.

References

- Ahmadinejad, M., Aminolraaya, Y., & Metaji, M. (2020). The conceptual transformation of occupation in international law with emphasis on the status of Gaza territories. *Tehran University Journal of Public Law Studies*, 50(3), 1263–1285. [In Persian]
- Amin, M., & Hashem-Khanlou, M. H. (2024). The peace–stability dichotomy: A discourse analysis of the representation of the Gaza war (October 7) in the Italian press. *Journal of Cultural Diplomacy Research*, 1(2), 60–88. [In Persian]
- Arbatnath, F., & Chossudovsky, M. (2025). Erasing Gaza from the map: The big capitalism agenda and the seizure of Palestine’s offshore natural gas reserves (H. Abbasi, Trans.). *West Tourism Journal*, (185), 75–85. [In Persian]
- Bagwandeem, M., De Carvalho, G., & Murithi, T. (2026). Reimagining Realpolitik: Africa’s Diplomacy of Principle and Pragmatism at the UN. *South African Institute of International Affairs*. <http://www.jstor.org/stable/resrep79176>
- Bellamy, A. J., Williams, P. D., & Griffin, S. (2021). *Understanding peacekeeping* (3rd ed.). Cambridge, UK; Malden, MA: Polity Press.
- Cassin, K., & Zyla, B. (2023). UN reforms for an era of pragmatic peacekeeping. *Journal of Intervention and Statebuilding*, 1–19. <https://doi.org/10.1080/17502977.2023>
- Chossudovsky, M. (2024). “False flag” operations to justify Israeli and U.S. genocide against the Palestinian people (Z. Akbari, Trans.). *West Tourism Journal*, (183), 6–18. [In Persian]
- Darj, H. (2025). Weakening of Israel’s deterrence strategy in West Asia during the 2023 war with Hamas. *Journal of Regional Geography and Development*, (51), 187–231. [In Persian]
- Dehghani Firoozabadi, S.J. (2024). *Theories and metatheories in international relations*. Tehran: Nashr-e Mokhtatab. [In Persian]

- Duursma, A., Bara, C., Wilén, N., Hellmüller, S., Karlsrud, J., Oksamytna, K., & Wenger, A. (2023). UN peacekeeping at 75: Achievements, challenges, and prospects. *International Peacekeeping*, 30(4), 415–476. <https://doi.org/10.1080/13533312.2023>
- Evans-Pim, J, Younger, S.M, & Satha-Anand, Ch. (2017). Culture of peace and states: A pathway to nonkilling security (P. Shahinnejad, Trans.). Tehran: Manshur-e Solh. [In Persian]
- Falsafi, Hedayatollah. (2021). Perpetual peace and the rule of law (2nd ed.). Tehran: Farhang Nashr e No. [In Persian]
- Ghalandari, T. and Sobhani, M. (2025). The Concept of Human Shields and its Challenges in the Realm of the Principle of Proportionality in International Humanitarian Law with an Emphasis on Israel's 2023-2024 Attack on Gaza. *International Law Review*, 42(78), 35-54. doi: 10.22066/cilamag.2024.2039141.2614 [In Persian]
- Gledhill, J., Caplan, R., & Meiske, M. (2021). Developing peace: The evolution of development goals and activities in United Nations peacekeeping. *Oxford Development Studies*, 49(3), 201–229. <https://doi.org/10.1080/13600818.2021>
- Grotius, H. (2023). The law of war and peace (H. Piran, Trans.). Tehran: Shahr e Danesh. [In Persian]
- Hosseini, S.M. (2021). The role of international and regional institutions in managing international crises: The case of the Syrian crisis. *Global Politics*, 10(4), 173–206. [In Persian]
- Human Rights Council. (2017). Promotion of the right to peace. United Nations Human Rights Council.
- Ibrahimgol, A.R, & Karimi, S. (2017). Dialectics of peace and barbarism: A study and critique of the liberal theory of international law. *Journal of Public Law Studies*, 47(1), 177–200. [In Persian]
- Jackson, R, & Sørensen, G. (2021). Introduction to international relations: Theories and approaches (M. Zakarian et al., Trans.). Tehran: Mizan. [In Persian]
- Joufar, M.R, & Yazdanpanah Darou, K. (2024). Conceptualizing the geopolitics of peace. *Global Relations Research Journal*, 1(2), 43–79. [In Persian]
- Karimi Panahan, Ali Akbar, & Setayeshpour, Mohammad. (2023). The role of the International Court of Justice in maintaining international peace and security. *Journal of Public Law Studies*, 53(3). [In Persian]
- Koops, J. A., MacQueen, N., Tardy, T., & Williams, P. D. (Eds.). (2025). The Oxford handbook of United Nations peacekeeping operations. Oxford University Press.
- Koziupa, V. (2019). International peacekeeping: Establishment and development (Ukraine–Europe–World). *Ukraine–Europe–World*, 22, 89–96. Ternopil: Ternopil National Pedagogical University named after V. Hnatyuk.
- Krisch, N. (2008). The Security Council and the great powers. In V. Lowe, A. Roberts, J. Welsh, & D. Zaum (Eds.), *The Security Council and war: The evolution of thought and practice since 1945*. Oxford University Press.
- Matin, M. S., & Athar, H. (2024). Legal analysis of the 2023-armed conflict between Israel and Hamas (Islamic and Jihadist resistance groups). *Journal of Legal Knowledge*, (6), 73–95. [In Persian]

- Piri, H., & Motazedrad, A. (2022). Contexts and foundations of the new Arab–Israeli peace in light of Iran’s regional policies. *Journal of Political Studies of the Islamic World*, 11(1), 103–125. [In Persian]
- Plato. (2019). *The complete works of Plato* (M. H. Lotfi & R. Kaviani, Trans.; 2nd ed.). Tehran: Khwarazmi. [In Persian]
- Yildirim, Y. (2025). Testing human rights in Gaza under the Genocide Convention. *Insight Turkey*, 27(3), 105–130.
- Ziemma, B. (2015). *Commentary on the Charter of the United Nations* (Vol. 1, H. Najandi-Manesh, Trans., 1st ed.). Tehran: Khorsandi. [In Persian]